

Ghoshe, přiblížený jako poutavé vyprávění, méně jako „fieldworková etnologie“, v němž se Amitav Ghosh ukazuje jako mistr verbalizace terénních zkušeností. Dodejme, že klasikové francouzského naturalismu toužili být vědečtí; naturalismus, toť vědecký přístup aplikovaný na krásnou literaturu, jak zní Zolovo dictum. Na závěr této spíše anotace nežli recenze bych rád citoval z fundovaného doslovu (jenž otevírá čtenáři jak substantivní, tak i kontextové pochopení našeho autora) známého českého indologa Martina Hříbka: „Namísto autoritativního popisu, analýzy a komparace jiných kultur se tak do popředí dostává svědectví o dialogu v procesu terénního výzkumu, dialogu, jehož je výzkumník sám aktérem.“ (s. 293) Mluví-li Martin Hříbek v tomto ohledu o průkopnické práci, má zjevně pravdu.

František Vrhel (ÚE FF UK, Praha)

Jiří Knapík – Martin Franc a kol., PRŮVODCE KULTURNÍM DĚNÍM A ŽIVOTNÍM STYLEM V ČESKÝCH ZEMÍCH 1948–1967, I–II. Academia, Praha 2011, 1297 s.–

Dovedu si představit, že nad názvem dvou-svazkové publikace, doslova nabitě informacemi, její hlavní autoři a editoři sami trochu váhali. *Informatorium* zavání staromilstvím, *soubor informací* je toporné, *příručka* tuctové, *informátor* nese od jisté doby docela jiný význam. Nakonec se přidrželi názvu grantového projektu Slezské univerzity v Opavě, v jehož rámci s podporou GA ČR publikace vznikla. Slovo *průvodce* ovšem vyvolává představu systematického a cíleného putování tématem

(nebo krajinou), což předložené kompendium nepředpokládá. U ruky by je měl mít každý, kdo se vydává na pouť za historickými tématy z uvedeného období, ale dobře poslouží informacemi i příležitostným konzumentům dobových uměleckých artefaktů, včetně filmové a televizní tvorby. Do jisté míry je klíčem k pochopení atmosféry jedné epochy pro ty, kteří se narodili mnohem později, ale oživí a upřesní paměť i těm, pro něž je ona epocha žitými dějinami.

Názvy hesel, nejprve uspořádané do osmi větších tematických okruhů (Instituce, organizace a orgány; Periodika; Významné dokumenty; Dobové zkratky; Kulturní a osvětové akce, události; Sjezdy, konference a aktivity kulturních organizací; Ideologické a dobové pojmy, hesla, floskule; Životní styl) s několika podokruhy a následně hesla s plným textem řazená abecedně poskytují uspokojivou orientační pomůcku v moři velmi rozmanitých informací. Hesla jsou vzájemně propojena odkazy a doplněna doporučenou literaturou či prameny k podrobnějšímu studiu. Orientaci usnadňuje jmenný rejstřík, na věcný rejstřík autoři rezignovali.

Příruční slovník, jakým předložená publikace de facto je, obsahuje víc než dva tisíce hesel, na nichž spolupracoval široký kolektiv 23 vědeckých pracovníků z univerzitních, muzejních a akademických pracovišť a 17 studentů. Tím spíše je třeba ocenit podíl dvou hlavních autorů a editorů a relativně krátkou dobu, během níž byla hesla zpracována, editována a konečně vytištěna. Úspěch je třeba přičíst důkladné přípravě, která předcházela sestavení grantového projektu (viz Knapík, Jiří, Projekt GA ČR: Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých

zemích 1948–1967. In: *Acta historica Universitatis Silesianae Opaviensis* 3, 2010, s. 213–232). Teritoriální vymezení na české země je nasnadě, časové omezení zdůvodňují editoři dynamickými společensko-politickými i kulturními proměnami, k nimž došlo po roce 1948 a na prahu roku 1968. Inspirací k sestavení tohoto slovníku jevů, pojmů a událostí byly obdobné práce objasňující současníkům specifika každodennosti v někdejší NDR, především dílo S. Sommera *Das grosse Lexikon des DDR-Alltags...* (Berlin 2003), a dále práce Z. Zblewského *Leksykon PLR-u* (Krakow 2001). Obě tato díla prokázala, že v zemích za železnou oponou vznikala nejen specifická realita, ale též specifické pojmosloví, sotva srozumitelné současníkům žijícím v otevřeném světě. Vzhledem k trvání lidské paměti přišla encyklopedická příručka, usnadňující vstup do onoho specifického světa, právě včas.

K lepšímu pochopení celé epochy a mechanismů, jimiž se kulturní dění v různých oblastech vyvíjelo, opatřili editoři publikaci zasvěcenou studií. V ní oněch dvacet let vývoje dále časově strukturují do několika charakteristických období, v nichž se systémem zvaný diktatura proletariátu postupně zformoval (1948–1950), prošel krizí (1951–1953), změnil priority (1954–1956), dostal se do schizofrenie vlivem zvýšení životní úrovně a uvolněného myšlení (1957–1960), zápasil s hospodářskými problémy (1961–1963), až posléze vyústil v předobraze konzumní společnosti se snahou o liberálnější „lidskou tvář“ (1964–1967). Hospodářský historik by možná strukturoval jinak, ale z hlediska kulturního dění

je podle mě tato periodizace výstižná. Úvodní studie dále pojednává struktury řízení a institucionální zázemí kulturního a společenského života, zejména všudypřítomné působení Komunistické strany Československa, prosazování kulturní politiky prostřednictvím státní správy (ministerstvy, národními výbory, zákonodárstvím). Poctivě a s náležitým nadhledem i odstupem se nakonec autoři pokusili charakterizovat tzv. socialistický životní styl a jeho specifika. Zahrnuli sem i jevy, které je možné považovat za projevy obecného civilizačního vývoje, ale v podmínkách totalitní moci neušly deformacím.

Encyklopedická příručka není a ani nemůže být vyčerpávající. Navíc kombinuje různé typy hesel s různou vahou obsahu, některá jsou definiční, jiná výkladová, některá až kuriózní. Absentují tu celé tematické oblasti jevů trvalejšího a dlouhodobého charakteru, vyzdvížena jsou hesla vysvětlující jevy krátkodobé či dočasné platnosti. Etnolog a folklorista zde nalezne i řadu hesel již názvem blízkých své profesi (lidová zábava, lidové zábavy, lidová vypravěči, folklorní festival apod.), nicméně pouze ve vztahu ke kulturní politice a dění sledovaného období. Osobně postrádám mezi výkladovými hesly o životním stylu hesla *samozásobitelství* a *zahrádkářské kolonie*, neboť právě díky těmto jevům ve zmíněném období mohla velká část městských rodin důstojně přežívat (heslo *záhumenek* pro venkov zde obsaženo je). Na druhé straně jsem objevila desítky hesel, nad nimiž jsem si uvědomila, jak nutně je v kulturních studiích rozšířit vlastní odborný zájem o dosud opomíjená témata.

Lydia Petránová (EÚ AV ČR, v. v. i.)